

nem léptem száguldó autók elé az útra
nem kötözködtem a bkv-karszalagos hústoronnyal
nem léptem át a táblát *vigyázz a tetőn dolgoznak*
nem nyúltam át a kerítésen vérebet simogatni
nem vettem hentesnél kergemarha-bélszínt
nem ugráltam nem gyújtottam rá a liftben
nem hagytam nyitva konyhámban a gázt
nem ugrottam hátraszaltót a létra tetejéről

megmentettem az életem

Mircea Cărtărescu

NAPLÓ

Részletek

Vallasek Júlia fordítása

1990. január 10.

Vékony jégen haladunk, ki tudja, merre. Egyre váltja egymást (M. C. kis világában is) a hit és a nyugtalanság, a lelkesedés és a legmélyebb kétségbeesés. Egy új világ kezdetét éljük, menet közben változik minden, toffleri ritmusban. Ma már egyértelmű, hogy a régi (bár időben oly közeli) rendszer megsemmisítése csupán a forradalom első, ki-robbanó szakasza volt, most pedig a második szakaszt éljük, és legalább akkora veszélyben vagyunk, mint eddig. A harcot mindenhol, minden téren a tiszta és kompetens embereknek kell megnyerniük. Harc a piramis csúcsára tömörült gazfickók ellen, akik nem adják fel, ahogy „atyuskájuk” sem adta fel. Remélem, sikerül megtalálni megfélemezésük – a féregtelenítés módját. Állandó rohanásban élek, fárasztó, örvénylő káosz közepén. Nemsokára kihozzuk a *Contrapunct* című lapot, talán ez lesz majd nemzedékünk kötőanyaga. De vajon alkalmas vagyok-e szerkesztőségi életre? Milyen munka felelne meg nekem, figyelembe véve a ténnyt, hogy létem egyetlen célja (és a boldogság egyetlen lehetősége) az írás. Nem szeretem az „újságírást”, akkor sem, ha irodalmi, akkor már inkább valamilyen fantomállás. Mégis belépnék a szerkesztőségbe, mert így hetente három-négy szabadnapom lenne. Egyelőre minden átmeneti, bizonytalan, senki sem tudja, mi lesz. [...]

Január 17.

Jól döntöttem, vagyis visszavonultam a *Contrapunct* szerkesztéséből. Hiba lett volna belépni az irodalmi közéletbe. A kockázatok ellenére félre kell állnom, a régi életemet kell folytatnom. Mert nem a hírnév vagy a társadalmi pozíció a cél, hanem maga az irodalom. Még az sem érdekel, miből fogok megélni. Ismét a valódi művész tisztaságában élek majd, aki óvakodik a külvilágtól, önmagára hallgat, és csak önmagát érti meg. Nem az én feladatom rivaldafényben állni, hetente megírni egy cikket, nyilat-

kozni a tévében és a rádióban. Egyszerű, eldugott kis munkahelyre vágyom, amely nem foglal le nagyon, szabad időt biztosít. Az utóbbi hetek rendkívül heves idegi problémái (amikor összevesztem Crivel, időnként pedig úgy éreztem, nem tudok, nem is akarok élni) tulajdonképpen ebből a dilemmából fakadtak. Most már sokkal jobban érzem magam.

Az éjjel a régi gyönyörűséggel olvastam Kafka naplóját. [...]

Február 18.

Mindent felőrlően, potenciális gyilkosságként folytatódik a forradalom. A szabadság birodalma megöli azokat, akik nincsenek tisztában a törvényeivel. Katonai puccs, polgárháború, idegen hatalmak beavatkozásának veszélye a levegőben. A társadalom beteg, komoly a veszély. Minden lehetséges.

Pszichém zárt szoba, csak stimuláló anyagok, például a kávé tudják felnyitni: meglepetésekre odabent nincs semmi. Minden alkalommal meglepődöm ezen, oly nagy örömmel hallgatom, hogyan enged a zár, nyílik az ajtó. [...]

Március 19.

A *Caiete critique* munkatársa lettem, remélem, könnyű és kellemes lesz a munkám. Fontos, hogy csak délután dolgozom, és nem is mindennap. Azt hiszem, az eddigi ajánlatok közül ez a legjobb. Jelentkezem az egyetemi versenyvizsgára is, három helyet hirdettek meg. Gondolom, az egyiket elnyerem. Holnap tévéfelvétel. Más? Utolsó simításokat végzem az *Álom (Visul)* francia változatán, erre rá fog menni az egész hetem. Látod, sűrűsödik a programom, de a fenti körülmények ellenére egyetlen pillanattal sem szabad megfeledkezni arról, hogy író vagyok, és az *író ír*. [...]

Május 6.

Kezdem megérteni a készülő tragédiát. Egy újabb diktatúra, újabb koncentrációs rendszer készül megtelepedni nyomorult országunkban. Minden, ami 22-e után történt, hazugság volt, mesterkedés és alakoskodás. Lassan ébredtem rá, de most már tudom, biztosan tudom. Forradalom *van*, és ezt a forradalmat rövidesen el fogják fojtani. Ahogy általában a forradalmakat. Sokkal távolabb van még a rendszerváltás, mint hittem. Nem állok félre többé. Szánalmas alak voltam, de remélem, most a helyes úton vagyok. Részt veszek a Csavargók terén zajló kétségbeesett, tragikus megmozdulásban. Nem a sikerében, csupán a szükségszerűségében hiszek. Istenem, lám, mikor már azt hittük, megszabadultunk a gonosztól, íme az visszatér hozzánk nesztelenül, de féltelmetesen. Sírás lesz. És továbbra is mítosz marad a szabadság.

Május 7.

Esténként tüntetés. Nincs más célja az életemnek, és ebben sem találok a célt. (Az életem *santana*, villám visszfénye a harmatcseppekben.) Létem üresen kong, üresebben, mint eddig bármikor. Mégis valami hasznos dolgot művelek, amiben hiszek: felhasználom testemet és hangomat a szabadságért.

R. Fotiade könyvét olvastam, a *Papírfogatot (Un atelaj de hîrtie)*.

Május 18.

Lassan túl vagyunk a választásokkal járó örületen (én is túl vagyok a politizálás örültségén, most kerülöm, mint ördög a szenteltvizet, így vagy úgy, ezek vagy azok úgyis

hülyének néznek, de talán nem nagyon hülyének). Lassan megszabadulok a versenyzővizsgától is, amire naponta tanulok, így remélem, június közepére ismét munkához láthatok. A nyáron szeretném befejezni a novellát. Két hét magány, és pontot tehetnék a végére. Más is meg szeretnék írni. Kezdek elégedett lenni a *Luluval*, bár lehetséges, hogy mindez csupán öncsalás. De talán itt van valamiféle központ, nyirokcsomó. Módszerem: rétegenként felolvasztani a gyöngyöt, amíg előtűnik a közepéből a mumifikálódott rovar, amely oly fájón karcolta-sértette a kagyló húsát.

Rettenetesen fáradt vagyok. Minden izmom tejsavtól duzzad. Talán egy kávéval elviselhetőbb lenne.

Újraolvastam Blagát (a teljes Nichita Stănescu benne van), Barbut, Bacoviát.

Június 13.

Döntő fontosságú nap. Újabb december 22-e. A televízió megszakította adását. Az utcán tüntetések, harcok. Kretén kommentárok a rádióban. Ktart-e a kormány? Vagy ismét előre megrendezett az egész? Az idióta rádiókommentár számos elhajlása, éles, durva hangja arról győz meg, hogy az egész szándékos, előre elkészített forgatókönyv szerint zajlik. Ismét a közember ösztöneit célzó uszítások: most, amikor Eminescu hársai bontják virágaikat, amikor nyugalomra volna szükségünk, hogy szorgosan dolgozzunk szép hazánkért, éppen most ellenséges erők támadják a forradalom, a demokrácia vívmányait stb. (Dél-amerikai melodráma, Pedro Camacho behízelt hangján...) Most, amikor meccset kellett volna néznünk... amikor... a tüntetők egy része (természetesen) részeg volt, késekkel és botokkal felfegyverkezve... Mi lesz itt éjszaka?

Istenem, micsoda primitivizmus, milyen buta, átlátszó fogások... Csak most már nem szédít a győzelem, kinyílt a szemünk. Legalábbis egyeseknek.

A televízió egy órára megszakította az adást, ami még 22-én sem történt meg. Az egész meg van rendezve. A mostani kormány leghatásosabb pszichológiai fegyvere a „nyugalom” szó (gyűlöletes lesz).

Megjelent a tévé vezetősége. Igen, forgatókönyv szerint.

Mint egy színdarab. Támadják a sajtót. Felhívás a néphez. Răzvan T. – egyenesen förtelmes. A fél éve ismerős algoritmus. Óriási ribillió. „Súlyos eseteink vannak. Segítséget kérünk!” „Az *elvtárs*, régi szép szó.” „Kidobták a rózsát az ablakon.” „Éljen a kommunizmus” – kiáltották ma (a munkások).

Este 21.30. „Számolják fel a legionárius rebelliót!” (Iliescu)

Június 14.

Éjjel egy óra. Lövések a központban, helikopterek zúgása, rakéták vörös fénye.

Reggel. A tévében... francia nyelvű adás! Kintről továbbra is helikopterzúgás s talán egy-egy lövés zaja.

Tiens! Eljövének a bányászok! Incroyable.

Este. Bányászkezen a város. Iliescu a Nemzeti Megmentési Front szervezte tüntetésen: „Védjük a népi demokráciát!” Vagyis a proletárdiktatúrát, amivel már Ceaușescu is felhagyott. A televízióban folytatódik az operett. Éjszaka a felhők közt kikandikálóló éles, tiszta csillagok alatt egy-egy lövés fénye. És azt hiszem, tankok zörgése. Mániákusan, mindegyre Eminescut idézik. A tüntetőket ad hoc kinevezik vandálnak. Politikai szempontból 22-e óta mit sem fejlődött a lakosság. Mit lehet tenni, amikor semmit sem lehet tenni? Még a kormánynak sem.

Június 19.

Igen, ebből a szempontból, nincs mit tenni. A kocka ismét vakot vetett, és estében sokakat összetört. Ez a sorsa ennek a szerencsétlen kis országnak, amelytől végleg elbúcsúztam a *Levantulban*, ahol mindent elmondtam. Életem egyelőre beláthatatlan módon meg fog változni. Szeretnék belépni egy új világba. Itt már nincs több látnivaló.

A *Lulu* pokoli novellává formálódik, szinte kibírhatatlan. Kiábrándulásom novellája, életem első felén koppanó rothadt koporsófüdél. Micsoda befejezés, pedig nem is volt kezdet! Mocsár, romok, klozet, perverzió, szégyen és undor. Belegabalyodtam saját tehetetlenségem nyúlós húsába. Túljutottam életem csúcspontján, most pedig a férgek és az alkony felé haladok.

Szép és szomorú magány, mint Verlaine-nél. Visszafelé haladok az időben és az irodalmi formák között, hogy felleljem a lélek ragyogását. Ámbár a csaknem hihetetlen szépség, a Cytherét ábrázoló képek bája itt van mellettem, az otthonomban, az én drága lányaim dús hajában, titokzatos tekintetében. Ioanában saját gyermekkori arcomat látom, a hasonlóság borzongató.

1996. január 1.

Soha nem kezdődött szebben az év. „Oh, what a night, what a garden of delight!” Éjfélkor tűzijáték, süvítő petárdák, kimentünk az erkélyre. A biborszín, puskaporszagú levegőben fénylő csillagok hulltak szerteszét mintegy gyerekkorunk egén, arany-, bor- és smaragd színű csíkokat húzva, végül miniatűr lángocskákban olvadtak szét. Óriási, vakítóan vörös csillagok égtek hosszan a levegőben. Űstökösök rontottak az égre, majd hirtelen szétporlottak. Csillagzuhatagok ömlöttek a tengerbe. A város sötét tornyai mögött kivirágzó és elhervadó, majd újra kinyíló és újra elhervadó krizantémok fénye sáfrány-, berill- és kárminsínre festette az eget. Egy fénysugár hirtelen bevilágította az uszályokat a vízben. A városból ágyúszó hallatszott, mint a háborúban. A vad csipogás a közelünkben erős fénycsóvákat dobott az égre, lilára és narancsszínre festve az arcunkat. Apró robbanások villámai fénylettek fel. A fiatalok a belső udvarból petárdákat eregettek, amelyek újabb színes szikrákat szórva fűrődtek mélyen az égbe. Mások letettek egy-egy dobozt a vízpartra, várták, hogy tüzessort szórva kirobbanjon belőle egy csillag, kettő, három, négy, öt. Ioana boldogan sikítva üdvözölt minden új csillagképet, meteort. Cristina édes arca, indigó homlok, narancs arccsont, aranyszín ajak... Aztán vissza a házba virágok és gyertyák közé, koccintások, csókok. Majd Lennon életrajza a tévében, valóság és groteszk keveredése, és végül a hálószobában, ahogy ő megjelenik meztelenül a függönyök félhomályában, egyetlen famedalional a nyakán.

Március 11.

Hosszú és szomorú nap, túl hideg a sétához. (Neo)romantikus alkat lévén, a kályha mellé húzódva olvastam néhány órán keresztül. Igaz, nem elégiákat, szatírákat, még csak nem is ódákat vagy fabulákat, hanem Caragiale prózáját. Se túl jó, se túl rossz. Nem megy igazán az olvasás, unok mindent. Most, egy Martinivel és egy kávéval a kezem ügyében mintha-mintha elviselhetőbb lenne. [...]

Március 23.

Itt, Amszterdamban fogom befejezni a *Vákvilág* első füzetét. Úgy tűnik, az első rész nem fog beleférni, legalább hús oldallal több lesz (csak gyanítom, mert még nem tudom, valójában mi is fog történni a nagy üregben, amely egyszerre agy és anyaméh. Elmém-

ből születik, a mentális anyaméh megtermékenyítéséből – de nem lesz nagyon egyértelmű, majd a végén, Hermannal nyerik el értelmüket a dolgok). Muszáj ellenállnom a kísértésnek, hogy részletekben, vagyis kötetenként publikáljam a könyvet. Hirtelen kell majd megjelennie, tisztára mosva, amnéziásan a tenger vizéből. Csak lenne ihletem, csak meg tudnám találni azt, amit keresek! Csak hinnék is abban, amit teszek!

Sokkal jobb a kedvem, bár az ég továbbra is felhős. A barna füzetet lemásoltam, tehát jöhet a számítógépes szerkesztés. Ez fontos, számtalan stilisztikai javítást kell meg ejtenem, hogy a makrostruktúráról ne is beszéljek. Ha Joyce-nak számítógépe lett volna, talán meg sem írja a *F. W.*-t, túl egyszerűnek tűnhetett volna számára.

Nem vagyok formában. Mintha állandóan fogyna a szellemi erőm. Ha legalább híres kitartással tudnám pótolni! Csak azt tudom, hogy továbbra is írni szeretnék, csak azt.

Április 6.

...most már azt sem. Egy hete újra a por és hamu országában, fáj a fejem a szomszéd-ból átszűrődő gázszagtól. A hajam durva tapintású, mint valami redves rongy. Arcom szerény hörcsögformája leapadt, soványabb, áttetszőbb vagyok, mint eddig bármikor. Egyre jobban hasonlítok a mezőn dolgozó paraszthoz, kába, beletörődött szempár; egy kutya vagy egy mexikói peón pillantása. És hogy teljes legyen a nyomor, hülye fejfel elvesztettem négy-öt oldalt az amszterdami naplóból, a legjobb szöveget mindabból, amit az utóbbi időben írtam. Legszívesebben felpofoznám magam.

A számítógép továbbra is jelenlegi életem középpontja (helyesbíték: csak most kezd valóban azzá válni). Egyelőre csak téblábolok körülötte, kerülgetem, mint egy kegytemplomot, megkínóz és csodálattal tölt el, mint egy szeszélyes asszony. Életemben először nekem is van hobbim. Most éppen általános felújításon van, kiontott belekkel hever az asztalon, fémes és áramkörös agya a szerelőnél. Ha rendbe jön, majd énekel nekem, mint Saul: „My soul is dark, oh quickly string...” stb. stb. Egész héten éjjel-nappal ott ültem mellette, két különböző elme egymással szemben. Esténként fátyollal takartam le ragyogó arcát, hogy ne rettenjenek meg a törzsek.

Most Ioana íróasztalán dolgozom, nyolc szőke, barna, vörös baba figyel, de nem néznek a szemembe, arcukon édeskés, oligofrén mosoly. Mind mezítláb, mindnek jól látszanak a lábujjai. A barnának valamilyen látomástól meredt a tekintete. Seymour babája nézhetett ki így.

Július 1.

Elérkeztünk a nyár archetipikus magjához, lombok alagútja alatt kanyargó utcák, csep-pet sem kellemetlen növény- és forró porszag, teherautó alatt elnyúló kutyák, szomor-kás bohém hangulat, szeretkezés reggel és szeretkezés este...

Az élet kínzó középpontja, amikor az archívumba zárt filmek letörlődnek, a celluloidszalag összezsugorodik. Néhány ébredés előtti kép: az iskola frissen festve, ellenségesen (de éppolyan masszív épület, mint akkoriban volt), az udvaron néhány alak focizik, a magas kék ég felé rozsdaszín fű nyújtózik, selymes, mint a prém... Miért is élek még, miért nem halok meg most, ebben a percben?

Néhány napig pihentem, mert már kis híján eljutottam a testi-lelki összeomlás határáig. Kamaszkorom óta nem néztem ki ilyen rosszul: homlokom kemény, mint a kő, minden csontot ki lehet rajta tapintani, merev nézés, beesett arc, kiálló bordák, a hasamon pedig nincs egy csöpp haj. Most újra rendben vagyok, az önmagamból való kiábrándultságtól eltekintve, amitől harmincöt éves korom óta nem tudok szabadulni, lel-

kileg is erősebbnek érzem magam. (Apropó, már-már orgazmikus örömömre a számítógép végre – csaknem – úgy működik, ahogy kell, ha beállítom a színeket és román billentyűzetet tétetek rá, végre dolgozni tudok rajta.) Még olvastam is: az örök „Tricks & Tips” és ejusdem farinae mellett élvezettel olvastam újra Jean Follaint és főleg Catullust. De szellemileg annyira ki vagyok égve, hogy erről nem is szólok többet. Sehogy sem áll írásra az eszem. Szétestem, a mentális áramkör, amely azt állítja: „én”, nem tud kapcsolatba lépni a mentális áramkörrel, amely azt állítja, „én”, amely nem tud...

Adtam egy interjút a *Dilemának*, csupa cinikus, szomorú dolgot állítottam, amiben ráadásul nem is hiszek. Nyomasztó. Pedig tudom: „if you don't feel like, you don't have to do it...” Semmi szükség az efféle közönség előtti kirohanásokra, sem én, sem ők nem ezt érdemeljük. Újraolvastam az *Vakvilág* utolsó lapjait: amennyire meg tudom állapítani, semmivel sem rosszabbak annál, amit eddig írtam. Istenem, megkínzottan, lecsúsztatva, idegenül és önmagamot kijátszva, de mégis író vagyok. Ez megadatott nekem, és nem veheti el tőlem senki. De fogy az erőm, és az első részt muszáj befejeznie, minél hamarabb. Ószre, mondom magamnak, és azt hiszem, ez a leginkább realista megközelítés. (Mióta nem írtam semmi jót a saját írásaimról! Mióta kínoz ez a depresszió, ez a hitetlenség! Ahhoz, hogy valódi író legyél, annak kell érezned magad, másképpen nem megy.)

Július 29.

Ma befejeztem a *Vakvilág* első részét. 466 füzetoldalt írtam tele, ami nagyjából 370 könyvoldalt jelent. 1992. december 7-én kezdtem írni, ami azt jelenti, hogy három évig, hét hónapig és három hétig dolgoztam rajta, vagyis 1320 napon keresztül. Átlagban körülbelül tíz oldalt írtam havonta, ami normális prózánál kevés, de ennél már teljesítménynek nevezhető. Annyira üresnek érzem magam, nem tudom, tovább írom-e valaha is ezt a könyvet! Ebben a pillanatban az is bizonytalan, hogy sikerül-e továbbgörgöztetnem a gondolataimat, testemet, az életemet. Teljesen kimerültem. [...]

Augusztus 22.

Rengeteg tervem van, de az izgalom egyelőre meddő, hiszen csak a mindennapi kávéadag tartja fenn, benne egy kanálka ősszel (hm!). Szeretném megmozgatni a dolgokat, elegendem van a bezártságából. Szeretném bevinni az írásaimat a körforgásba, megmártózni az (irodalmi és nem csak) életben, magamba szívni az Egyetem és az Intercontinental közti tájat, a könyvesbódékot, butikokat, egyetemista lányokat, a szeptemberi meleg, sárga napok boldog szédületét, amikor újra élni kezd az ember. Az irodalom ismét jelent valamit számomra, annak ellenére, hogy továbbra sem hajlok a lapozgatásra. Elfogadom magam olyanakká, amilyen vagyok: negyvenes kamasz farmerben és szakadt trikóban, hátul összefogott hajjal, aki egy pillantást sem vet az érett kor medúzájára. A kazetta- és CD-árusok, a fülbevalós rockerek és fekete blúzós csajok figyelmetlenül néznek utánam, néznek át rajtam. Most gépelik a *V*-t. Nyugtalanul várom, milyen lesz a gépirata ennek a bizarr valaminek. Sem a *Travesti*, sem a *V* nem valódi, friss könyv, inkább foszforeszkáló bomlástermék mindkettő, „a nevelés alkonyának alkonya”, ahogy Pound mondaná. A virágzó dekadencia minden csodájával és borzalmával. Mert én magam is ilyen vagyok. Saját írásom olyannyira átalakított és lebontott, hogy már nem vagyok képes a friss életre. Az írás már nem égő csábítás, hanem figyelmetlen kéj. Tiszta voltam, és akaratom ellenére csábító a *Poeme de amor*ban például. Most pedig... – de így is túl messzire dugtam ki ezt a csigaszarvat. [...]

Szeptember 7.

Megkaptam a *Vakvilág* levonatait, összeszorult szívvel beleolvastam, aztán hamar megnyugodtam: nem tudom, mennyit lehet egyszerre befalni ebből a tortából, de amennyi a kiskanálra felfér, az igazán zamatos. És senki nem várhatja el az olvasótól, hogy akkorára tátsa a száját, mint a rajzfilmfigurák, és egyszerre kapja be az egészet. [...]

November 5.

Az elmúlt hetekben sokat olvastam, többek közt az *Omensetter szerencséjét*, Gass modernista tautológiáját (kiábrándító), és újraolvastam *Az okkult filozófia történetét*. [...]

Dolgozom a *Vakvilág*on. Vad javításokat ejtettem rajta, még mindig van hozzáadni, kihúzni-, javítanivalóm. Az oldalak már be vannak számozva, most 343 oldal, ehhez jön még két-három oldal (mottók, bevezető...). Eddig tehát ez a „legnagyobb” írásom. Három „néma” olvasója volt már: a gépíró, a szerkesztő és S. Egyik sem mondott róla semmit, kivéve S.-t, aki sok mindent kifogásolt, időnként jogosan. Negyediknek Oana olvasta el, néhány jó szóval váratlanul mindent megváltoztatott, visszanyertem a bátorságomat. Mert végső soron mire vágyik minden író, hacsak nem paranoiás: biztatásra, egy apró, őszinte gesztusra, amely azt jelzi, valaki értékeli azt az eszement erőfeszítést, amit egy könyv megírása jelent. „Cărtărescu a köbön” – nem hangzik különösebben jól, de az eddigi fagyos csend után ez is valami. Most korrektúrázzák a könyvet, hétfőn újra nekifogok ritkítani és bővíteni, jövő csütörtökön pedig egyenesen a „termelésbe” kerül. Borítót kap (ami nagyon fontos nekem), rajta az elme örök pillangójával, remélem, most az egyszer valóban vastag, fehér papírra nyomják, és úgy december 20-a körül kikerül a könyvesboltokba.

Tíz nap múlva Angliába és a két Írországba utazom. Nem izgat nagyon az utazás gondolata, de azért örülök, mert már régóta nem voltam külföldön. Más várakozások: a magyarországi és németországi könyveim (sőt talán a holland meg a norvég fordítás is), majd februárban a belagiói út. A *Travesti*hez kötődő féldepresszió után újra jobb napokat látunk.

November 25.

Highbrow London – éppen olyan masszív, önelégült és nyomasztó, mint egy széles arcú angol nő. Senkivel sem áll szóba. Előítéleteinek gránit infrastruktúrája századok óta megingathatatlan, koloniális épületei olyanok, mint a piramisok. Londont nem lehet szeretni, ahogy az ember nem fekszik le Erzsébettel, Viktóriával, Erzsébettel and so on and so forth. Európa Bejrútja (I mean Belfast) ellenben kedves kikötőváros, patriarchális, nyugodt, főleg egy esős őszi napon. Igaz, hogy sok a bomba, de az ember ír whiskyt és Guinness kortyolgathat langyos önfelédtséggel, várja, hogy megszáradjanak a ruhái, hogy templomba mehessen... Joyce Dublinja igazi joy city, a Liffey Plurabelle úgy araszol át rajta, mint egy hernyó. Sok teát isznak errefelé az emberek, olvasnak, és a Costello-toronyból bámulják a tengert.

Levettem a kezemet a *Vakvilágról*. Most már egy hónap (három hét?) múlva meg kell jelennie. A szülők és a sajtó miatt megint nem lesz majd könnyű dolgom, de legalább egy gondtól megszabadultam. Életem legzavarosabb éve áll mögöttem. Nem is tudom, mit tegyek, hová bújjak. Meggyőződtem róla, hogy az akadémiai, egyetemi élet nem nekem való, na de akkor mi való nekem? Mindenhol feleslegesnek érzem magam, még ebben a házban is, ahol mindig menedékre leltem. Most már ez is nyomaszt, valósággal megfojt.

Két-három érdekes oldal De Quincey tíz, száz ostoba retorikai pufogatása között. Ezt a könyvet ott kellett volna elkezdeni, ahol befejeződik, le kellett volna írnia a legapróbb részletekig a kifordított világokat, az ópiumfüggő világának széteső darabjait. Akkor ötven évvel korábban olvashattuk volna Rimbaud-t, és fölöslegessé vált volna a pokolraszállás.

November 26.

Továbbra is a napló marad a legfontosabb, leghitelesebb – és bizonyos időközökben az egyetlen – bizonyítéka annak, hogy létezem, hogy időnként reménytelenül zsákutcába jutó belső életem továbbra is keresi helyét. Vagyis a nyugalomnak azt a medencéjét, amit könyvnek nevezünk. Vízgűjtő medence, vagy neuron, vagy Isten tudja, mi – lám, még mindig lélegzem. Az a tény, hogy csaknem teljesen elmaradtak az álmok, és már alig olvasok valamit, azonban mást jelez. Hosszan tartó magányra és elmélkedésre van most szükségem ahhoz, hogy ismét belefoghassak valamibe: megvannak az adatok, ismert a téma, de mindez itt hányódik valahol a közelben szétszóródva a lehetőségek felhőcskéin. Nem állati, de nem is emberi meggyőző, mágneses erőre van szükségem, hogy mindezt megszelídítsem, hogy újra becsalogassam elmém kísérletező labirintusába. Egy pillanatra megláttam magam a kikapcsolt tévé képernyőjén: akár egy sötét bőrű, faragott arcú szent, metsző tekintettel, egy középkori, eretnekségre hajló skolasztikus filozófus hajviseletével. Ami kívülről látszik, szinte archetípusszerű: erőt sugároz, mintha éremre nyomták volna. Ki látja meg e hamis humanista szent arca mögött az éretlenséget, ügyetlenséget, oltalom utáni sóvárgást? Az irányvesztettséget és a félelmet?

Kéves könyvet szeretek annyira, mint *A tulajdonságok nélküli embert*. Ez az a könyv, amit én is szívesen megírtam volna. És minden mai posztmodern kísérletnél pontosabban fejezi ki korunkat, ez is bizonyítja, hogy nem az elektronikai fejlődés hozta létre a posztmodernt, hanem az önmagunkról és a világról való gondolkodás megváltozása.

Kelevéz Ágnes

BÁRSONYSZÉK VAGY TÜZES TRÓN

Babits presztízsváltozásai a Baumgarten Alapítvány kurátoraként

„Ez az alapítvány bizonyos mindig sok kritikának lesz kitéve: mert a bírálónak mindig jogában áll csupán egy szempontból kritizálni, de az alapítványnak nem áll jogában csupán egy szempont szerint választani” – jósolja meg Babits a kuratórium jövőjét 1929 januárjában, az első díjkiosztás alkalmával.¹ A jóslat valóra vált, ettől kezdve a napi- és hetilapok, az irodalmi fórumok kétségtelenül egyik legtöbbször vitatott eseményévé lett a Baumgarten-díjak kiosztása. Babits 1931-ben s 1933-ban szinte ugyanazzal a fordulattal utal az alapítványi tevékenység hanyattatott fogadtatására: *„Mióta megindultunk, hírlapi táma-*